Lietuvos Respublikos finansų ministerijai 2023 m. sausio 27 d., Nr. 23-016VK

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

Kopija:
Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkui M. Lingei
Lietuvos Respublikos Ministrės Pirmininkės patarėjui D. Žeruoliui

DĖL REFORMOS „VIENAS LANGELIS PRIEVOLĖMS VALSTYBEI“ IR SU JA SUSIJUSIŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) išnagrinėjo Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtus ir pateiktus derinti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 2, 14, 26, 81, 86, 88, 93, 97, 105, 106, 110 straipsnių pakeitimo ir 89 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 papildymo 37^1 straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso papildymo 583^1 straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 6, 100 straipsnių pakeitimo ir 7, 8 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 163, 307, 342 ir 352 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 672 ir 676 straipsnių pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Įstatymų projektai) ir teikia pastabas.

Esminė pozicija

Nepaisant to, kad Įstatymų projektuose yra ir teigiamai vertintinų aspektų, LVK skeptiškai vertina visas valstybės iniciatyvas perimti privačių ūkio subjektų – šiuo atveju antstolių – funkcijas ir konkuruoti su privačiu verslu. Šia konkrečia reforma „Vienas langelis prievolėms valstybei“ (toliau – reforma), neįvertinus jos pasekmių visuomeniniams santykiams, siūloma dubliuoti Mokesčių administratoriaus ir antstolio funkcijas plečiant pirmojo įgaliojimus išieškant skolas, kas vertintina labai kritiškai. LVK nuosekliai laikosi nuomonės, kad valstybė neturėtų didinti savo poveikio konkurencijoje su verslu, nebent tam būtų aiški ekonominė logika, lemianti reikšmingus visuomenės sutaupymus.

Vyriausybės programoje yra aiškiai įtvirtintas siekis mažinti valstybės funkcijų kiekį, tačiau nepaisant to, kad šiandien Lietuvoje egzistuoja gerai veikianti skolų išieškojimo sistema, šia reforma yra siūloma valstybės prievolių išieškojimo funkciją priskirti Mokesčių administratoriui, nors tai gali didinti administracinę naštą, antstolių paslaugų kainas ir kelia grėsmę skolininkų teisių užtikrinimui.

LVK manymu, reforma toliau turėtų būti vykdoma tik atlikus itin išsamų siūlomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą. Poveikio vertinime be kita ko turėtų būti įvertintas reformos poveikis visuomeniniams santykiams ir skolininkų teisių apsaugai, itin tikslus poveikis valstybės finansams, kuris apimtų ir išaugsiantį Mokesčių administratoriaus išlaidų dydį ir poveikį antstolių teikiamų paslaugų prieinamumui, kuriuo yra suinteresuota Lietuvos visuomenė.

Esminės pozicijos pagrindimas

Įgyvendinus reformą gali kelti grėsmę skolininkų teisių užtikrinimui. Remiantis Antstolių įstatymo 3 str., antstolis, vykdydamas vykdomuosius dokumentus, privalo imtis visų teisėtų priemonių tinkamai apginti išieškotojo interesus, nepažeisdamas kitų vykdymo proceso dalyvių teisių bei teisėtų interesų. Taigi, antstoliai šiai dienai vykdydami savo funkcijas užtikrina, kad skolininkų teisės ir teisėti interesai nebūtų pažeisti. Antstolis pagal šiai dienai galiojantį reguliavimą vykdydamas teismo sprendimus taip pat nėra laikomas nei šalimi, nei suinteresuotu asmeniu, tad nėra suinteresuotas vykdomojo proceso baigtimi. Jeigu, priėmus Įstatymų projektus, Mokesčių administratorius vadovautų vykdymo procesui tais atvejais, kai išieškojimas būtų vykdomas valstybės naudai, tai valstybės atstovas (Mokesčių administratorius) vadovautų vykdymo procesui, kuriame valstybė yra išieškotojas (Mokesčių administratorius). Sutampant vykdymo proceso vadovui ir išieškotojui, išieškotojas nebūtų suinteresuotas tinkama skolininko teisių apsauga.

Atsižvelgiant į tai, kad valstybė deleguoja išieškojimo funkciją antstoliams, neaišku, kaip administracinė našta mažės funkciją sugrąžinus valstybei. Skolininkui laiku negrąžinus skolos valstybei, valstybė perduoda skolą išieškoti antstoliui. Valstybė, perdavusi reikalavimą antstoliui, nebepatiria jokios papildomos reguliavimo ar finansinės naštos. Atitinkamai, Mokesčių administratoriui priskiriant naują funkciją, reguliavimo – ir ypač prisitaikymo prie jo – našta išaugs.

Valstybei prisiimant naują funkciją augs valstybės išlaidos, tuo tarpu kyla pagrįstų abejonių, kad šiuo metu antstolių vykdomas funkcijas valstybė įgyvendins efektyviau nei antstoliai. Naujai funkcijai vykdyti, augs Mokesčių administratoriaus etatų ir biudžeto lėšų poreikis, tuo tarpu šiuo metu funkciją atliekantys antstoliai ir valstybė už jų veiklą nieko nesumoka. Jeigu valstybė galėtų taip pat efektyviai atlikti šiuo metu antstolių atliekamas funkcijas, tuomet tai būtų tik nacionalinės apskaitos klausimas, augtų valstybės išlaidos, mažėtų privačios išlaidos. Tačiau Įstatymų projektų aiškinamajame rašte yra pateikiami, LVK manymu, netikslūs skaičiai dėl reformos pareikalausiančių lėšų – teigiama, kad atstovauti teismuose ir nemokumo procesuose VMI galimai reikės papildomai apie 20 darbuotojų, o kitose institucijose galima bus sutaupyti 37 etatai, nors Lietuvoje vykdomąsias bylas valstybės naudai vykdo tikrai daugiau nei 20 ar 57 antstoliai ar jų padėjėjai. Aiškinamajame rašte turėtų būti aiškiai pagrįsta, kodėl Finansų ministerija mano, kad galės pigiau atlikti šiuo metu antstolių atliekamas funkcijas, nes aiškinamajame rašte pateiktas tikėtinas valstybės lėšų poreikis vykdyti naujai priskirtinas funkcijas yra neįmanomai mažas.

Priėmus Įstatymų projektus gali augti antstolių teikiamų paslaugų kainos visuomenei. Antstoliams nebeatliekant didžiosios dalies išieškojimų valstybės naudai (kurie sudaro didžiąją dalį didžiąją dalį „saugių“ vykdomųjų dokumentų), nukentėtų kitų išieškojimo dokumentų vertė. Antstolių paslaugų kainos priklauso nuo bendro jų vykdomųjų dokumentų portfelio. Išieškojimas valstybės naudai yra sąlyginai pigesnis ir yra teikiamas brangiau, nes kitu atveju kiti išieškojimai, kuomet yra mažesnė galimybė išieškoti skolą, kainuotų reikšmingai daugiau. Kryžminio subsidijavimo modelis, kuomet vieni vykdymo procesų dalyviai *de facto* subsidijuoja kitus, leidžia išlaikyti antstolių paslaugas prieinamesnes visuomenei. Priėmus Įstatymų projektus, visus „saugius“ vykdomuosius dokumentus vykdytų Mokesčių administratorius, o antstoliui būtų palikti tik rizikingiausi, per 6 mėnesius neįvykdyti dokumentai. Jeigu antstoliams sumažėtų įvykdomų vykdomųjų bylų dalis, antstolių paslaugos privatiems vykdymo proceso dalyviams reikšmingai išbrangtų, o tai mažintų antstolių paslaugų prieinamumą.

Atsižvelgiant į išdėstytus probleminius reformos aspektus, reikalingas išsamesnis siūlomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas visuomeniniams santykiams. Teisėkūros pagrindų įstatymo 15 str. yra nustatyta, kad „rengiant teisės akto, <...> kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas“. Šio straipsnio 2 d. taip pat nustatyta, kad „Atliekant numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, nustatomas galimas teigiamas ir neigiamas poveikis to teisinio reguliavimo sričiai,

asmenims ar jų grupėms, kuriems bus taikomas numatomas teisinis reguliavimas. Atsižvelgiant į teisės akte numatomo naujo teisinio reguliavimo pobūdį, mastą, turi būti įvertinamas poveikis ekonomikai, konkurencijai, valstybės finansams, socialinei aplinkai, viešajam administravimui, teisinei sistemai, kriminogeninei situacijai, korupcijos mastui, aplinkai, administracinei naštai, regionų plėtrai, reglamentuojamoms profesijoms ir kitoms sritims". Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus probleminius reformos aspektus, akivaizdu, kad reforma tikrai gali turėti neigiamų pasekmių, o jos kaštai gali būti didesni nei nauda, todėl šiuo metu Įstatymų projektų aiškinamajame rašte pateikto numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas nėra pakankamas.

Vertinant kitus siūlomo reguliavimo aspektus, naikinant raginimo prievolę įvykdyti geruoju procedūrą yra reikšmingai trumpinamas terminas mokesčių mokėtojams įvykdyti mokestinę prievolę. Atsisakant reikalavimo Mokesčių administratoriui siųsti mokesčių mokėtojams raginimus prievoles įvykdyti geruoju būtų 20 dienų trumpinamas terminas mokesčių mokėtojams įvykdyti mokestinę prievolę. Atsižvelgiant į tai, siūlytume raginimo prievolę įvykdyti geruoju procedūrą Mokesčių administravimo įstatyme (89 str.) palikti arba kitomis priemonėmis užtikrinti, kad terminas mokesčių mokėtojams įvykdyti mokestinę prievolę nebūtų trumpinamas.

Vertinant teigiamus Įstatymų projektais siūlomus pakeitimus, teigiamai vertintina tai, kad siekiama aiškiai nustatyti mokestinės nepriemokos sumokėjimo termino atidėjimo ir išdėstymo laikotarpius, numatyti galimybę juridiniams asmenims atidėti baudas.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė Ineta Rizgelė

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriaučiūnas, el.p. vilius@lvk.lt, mob. +37060898408.